

21. Habermas J. The Theory of Communicative Action / J. Haberman. – Vol. 2. – Polity Press, 1991. – 457 p.
22. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце XX века / С. Хантингтон. – М.: РОССПЭП, 2003. – 368 с.
23. Шаповалова О. Структурна роль міжнародних інститутів у системі міжнародних відносин / С. Шергін, М. Фесенко // Науковий вісник Дипломатичної Академії України. – 2010. – Вип. 16. – С. 212-218.
24. Степин В. Научная рациональность в техногенной культуре: типы и историческая эволюция / В. Степин // Вопросы философии. – 2012. – № 5. – С. 18-25.
25. Федина С. Проблематика роззброєння у сучасній міжнародній політиці. Концепція миру через роззброєння / С. Федина // Політичний менеджмент. – 2012. – № 1-2. – С. 204-212.
26. Соболев О. Проблема раціональності у постнекласичній перспективі / О. Соболев // Філософська думка. – 2006. – № 4. – С. 129-155.
27. Шергін С. Трансформація взаємодій міжнародно-політичних акторів в умовах послаблення глобального лідерства США / С. Шергін, М. Фесенко // Науковий вісник Дипломатичної Академії України. – 2009. – Вип. 15. – С. 346-355.

УДК 339.5

Малюта І.А.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Університету митної справи та фінансів

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОВАРНОЇ ТОРГІВЛІ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Розглянуто проблему функціонування світового ринку товарів у сучасних умовах. Проаналізовано тенденції та особливості його розвитку під впливом глобальної трансформаційної кризи. Визначено чинники, що впливають на уразливість країни/регіону від «торговельних шоків».

Ключові слова: міжнародна товарна торгівля, світовий ринок товарів, торговельний шок, глобалізація, міжнародні торговельні потоки.

Малюта І.А. ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОВАРНОЙ ТОРГОВЛИ В ПОСТКРИЗИСНЫЙ ПЕРИОД

Рассмотрена проблема функционирования мирового рынка товаров в современных условиях. Проанализированы тенденции и особенности его развития под влиянием глобального трансформационного кризиса. Определены факторы, влияющие на уязвимость страны/региона от «торговых шоков».

Ключевые слова: международная товарная торговля, мировой рынок товаров, торговый шок, глобализация, международные торговые потоки.

Maliuta I.A. THE TRENDS OF THE WORLD MERCHANDISE TRADE DEVELOPMENT IN THE POST-CRISIS PERIOD

The problem of functioning of the world merchandise market under modern conditions has been studied. The trends and peculiarities of its development under the influence of the global transformational crisis have been analyzed. The factors affecting the vulnerability of the country / region from the «trade shocks» were identified.

Keywords: world merchandise trade, world merchandise market, trade shock, globalization, international trade flows.

Постановка проблеми. Глобалізація господарчих зв'язків, поглиблення міжнародного поділу праці знайшли своє вираження у розширенні торгівлі, її ролі в світовому ВВП. Відтворювальна відкритість національної економіки, яка вимірюється відношенням зовнішнього товарообігу до ВВП, у середині минулого сторіччя складала в середньому 16%, у 2002 р. – вже 36%, а враховуючи експорт та імпорт комерційних послуг – 48%. Інший показник відкритості економіки – частка світового експорту товарів та послуг у світовому ВВП – зросла з 22% у 1980 р. до пікового значення в 33% у 2008 р., впала до 28% у кризовому 2009 р., а в 2012 р., незважаючи на незвичайно низькі темпи зростання торгівлі, становила 32%. Тобто доволі значна частка товарів і послуг виробляється за межами тих країн, де вони споживаються. Останні тенденції посткризового розвитку світового товарного ринку вказують на певні складнощі, низькі темпи відновлення ринку після кризи, деякі структурні зміни. Виклики посткризового періоду актуальні і для України, яка має вдвоє більший, ніж середній по світу, рівень залежності від світового господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сучасних тенденцій розвитку світового господарства, у тому числі світового товарного ринку, займалися такі вчені, як В. Сіденко [1], який ви-

значає новітні фактори глобальної трансформаційної кризи, А. Мазаракі [2], який висвітлює сучасні чинники, що впливають на розвиток зовнішньої торгівлі України в умовах кризи; М. Деміна [3], яка визначає вплив процесів глобалізації на світову економіку та міжнародну торгівлю; М. Бобилева [4], яка досліджує окремі негативні кризові тенденції світового економічного співробітництва.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення динаміки і структури міжнародної товарної торгівлі під впливом глобальної трансформаційної кризи; встановлення основних факторів та тенденцій розвитку світового ринку товарів; визначення чинників, що впливають на уразливість країни/регіону від «торговельних шоків».

Виклад основного матеріалу дослідження. У посткризовий період існує низка ризиків та невизначеностей для світової економіки та розвитку світової торгівлі: уразливість країн, що розвиваються, та країн з транзитивною економікою через складні економічні та політичні умови в низці країн, фінансова нестабільність та високий рівень безробіття в багатьох розвинених країнах, а також ризики, пов'язані з геополітичною напруженістю.

За думкою В. Сіденка, характер походження сучасних кризових явищ є неоднозначним та багатоаспектним, а їх вплив на формування майбутнього сві-

тової економіки – багатоканальним та суперечливим [1]. Зростаючий ступінь взаємозалежності через ринки товарів, послуг і капіталів, зазначає науковець, а також все більш досконалі засоби взаємної комунікації національних економік призводять до практично моментального перетікання коливань в інші країни і обумовлюють досить виражену пов'язаність циклічних коливань темпів економічного зростання у всіх основних групах країн світу. У цих умовах від кризових явищ можуть страждати навіть ті держави, які знаходяться у сприятливому становищі з точки зору наявності ресурсів для розвитку і стану свого зовнішнього балансу. Але існують країни і групи країн з більш вираженими коливаннями, ніж у середньому у світі (Японія, країни Центральної та Східної Європи, країни СНД). В умовах глобальної взаємозалежності країни, що мають у своїй внутрішній структурі вразливі місця (такі, наприклад, як недостатня якість ринкових інститутів, слабкість внутрішньої фінансової системи, обмежений потенціал попиту на внутрішньому ринку або профіль міжнародної спеціалізації, пов'язаний з підвищеною залежністю від світових кон'юнктурних коливань), будуть відчувати більш сильні коливання динаміки ВВП [1].

Світовий ринок товарів показав дуже повільний ріст в 2013 р.: зростання вартості світового товарного експорту склало лише 2%, світового імпорту – 1% (середні темпи зростання експорту товарів з 2005 по 2013 р. становили 8%, товарного імпорту – 7%) (табл. 1). Слід зазначити, що світовий ринок комерційних послуг відновлюється після кризи швидше, зростання експорту послуг в 2013 р. – на рівні 6% [5].

Фізичні обсяги світової торгівлі другий рік поспіль у 2013 р. зростали такими ж темпами, як і світовий ВВП, а не в два рази швидше, як це було раніше (рис. 1).

Характерною тенденцією є збільшення частки країн, що розвиваються, у світовому експорті товарів (подібні тенденції можна спостерігати і в імпорті). Так, у період з 1995 р. по 2000 р. частка країн G-20, що розвиваються, у світовому експорті збільшилася від 13 до 16%, а з 2000 по 2012 р., незважаючи на світову фінансову кризу 2009 р., цей показник підско-

чив до 28%. Група країн «G-20, що розвиваються» – група країн з G-20, що включає в себе 11 країн – членів G-20, окрім розвинутих країн – тобто Аргентину, Бразилію, Китай, Індію, Індонезію, Республіку Корею, Мексику, Росію, Саудівську Аравію, ПАР і Туреччину.

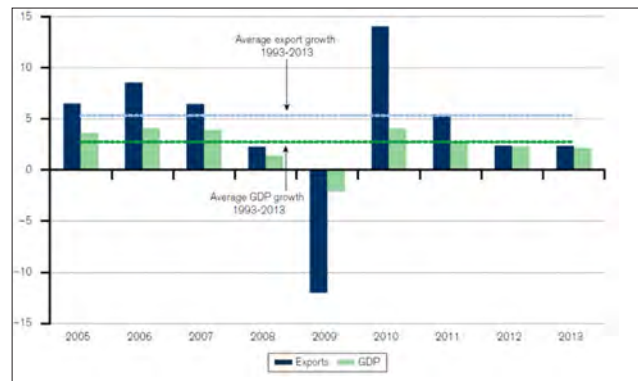

Рис. 1. Динаміка об'ємів світового товарного експорту та ВВП, 2005–2013 рр., щорічні зміни у % [5]

Частка найменш розвинутих країн у світовому експорті була незначною протягом усього періоду, а частка інших країн, що розвиваються, зросла з 16% у 1995 р. до 20% у 2012 р. Таким чином, у сукупності частка економік, що розвиваються, у світовому експорті збільшилася з 33 до 48% за вказаний період [5] і наближається до частки розвинених країн, хоча імпорту розвинених країн, як і раніше, перевищує обсяги імпорту країн, що розвиваються.

Відповідно, відбуваються зміни і в регіональній структурі світового товарообігу. Так, частка Європейського регіону (економіка якого знаходиться у стагнації після кризи) в світовому товарному експорті впала з 43% в 2005 р. до 36% в 2013 р. Аналогічні зміни зафіксовані і Північній Америці – зменшення частки в світовому експорті товарів з 21 до 17% за зазначений період. Азійський регіон продемонстру-

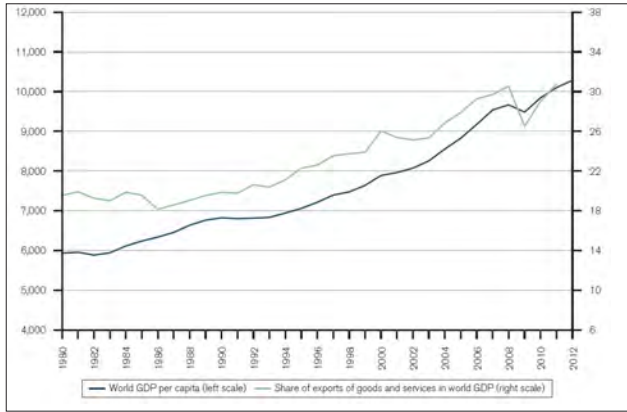
Таблиця 1

Світова товарна торгівля за регіонами та окремими країнами, 2005–2013 [5]

Регіони та країни	Експорт					Імпорт				
	Обсяг, млрд дол.	Щорічні зміни, %				Обсяг, млрд дол.	Щорічні зміни, %			
		2013	2005-2013	2011	2012		2013	2005-2013	2011	2012
Світ	18300	8	20	0	2	18410	7	19	0	1
Північна Америка	2418	6	16	4	2	3195	4	15	3	0
США	1580	7	16	4	2	2329	4	15	3	0
Латинська Америка	736	9	28	-1	-2	773	12	26	3	3
Бразилія	242	9	27	-5	0	250	16	24	-2	7
Європа	6646	5	18	-4	4	6598	5	17	-6	1
ЄС	6076	5	18	-5	5	6004	4	17	-6	1
Німеччина	1453	5	17	-5	3	1169	5	19	-7	2
Франція	580	3	14	-5	2	681	4	18	-6	1
СНД	779	11	33	2	-3	574	13	30	6	0
Росія	523	10	30	1	-1	343	13	30	4	2
Україна	63	8	33	0	-8	77	10	36	2	-9
Африка	602	9	16	5	-6	628	12	18	9	2
Середній Схід	1347	12	40	6	0	779	11	17	8	6
Азія	6288	9	18	2	3	6341	10	23	4	2
Китай	2209	14	20	8	8	1950	15	25	4	7
Японія	715	2	7	-3	-10	833	6	23	4	-6

вав збільшення долі в світовому товарному експорті з 24% у 2005 р. до 30% у 2013 р. [6].

Безперечно, існує позитивний зв'язок між торгівлею та економічним зростанням (рис. 2). Рисунок ілюструє, як з 1980 р. збільшення частки експорту у ВВП супроводжується зростанням ВВП на душу населення. Але важко встановити, зазначають експерти СОТ, чи зростання ВВП спричинює ріст торгівлі, чи навпаки. Найбільш вірогідно, що зв'язок взаємний, і рисунок демонструє його довготерміновість [5].

Рис. 2. Світовий ВВП на душу населення (ліва шкала) та частка експорту товарів і послуг у світовому ВВП (права шкала), в цінах 2005 р. (міжнародних дол.) і % [5]

Тому, напевно, вищезазначені зміни в регіональній структурі світового експорту та перерозподіл на користь азіяського регіону пов'язаний з тим, що середнє зростання реального ВВП у 2004–2013 роках, за даними МВФ, у країнах ЄС-27 склало 1,2%, Сполучені Штати відзначилися зростанням на 1,7%, у той час як середнє зростання ВВП у країнах АСЕАН-5 (Індонезія, Малайзія, Філіппіни, Таїланд і В'єтнам) склало 5,2%, у країнах Азії (29 країн, включаючи Китай, Індію, Індонезію та ін.) – 8,5%.

Китай зайняв у 2013 р. перше місце за обсягом зовнішньої товарної торгівлі (11% від світового товарообігу), обігнавши США (10,4%). У п'ятірку провідних країн-експортерів товарів входять Китай (11,7% світового товарного експорту в 2013 р.), США (8,4%), Німеччина (7,7%), Японія (3,8%) та Нідерланди (3,6%). У рейтингу провідних експортерів не

було ніяких змін порівняно з 2012 р., не дивлячись на те, що Японія зазнала різкого зниження обсягів експорту на 10%.

Провідними країнами-імпортерами товарів в 2013 р. є США (12,3% світового імпорту), Китай (10,3%), Німеччина (6,3%), Японія (4,4%) та Франція (3,6%), причому остання потіснила в цьому рейтингу Велику Британію, товарний імпорту якої скоротився на 5% у зазначеному році.

У товарній структурі світового експорту продукція обробної промисловості становила у 2013 р. майже 65%, близько 22% припадає на продукцію видобувної промисловості, 10% – на експорт сільськогосподарської продукції (табл. 2).

Найбільше у 2013 р. знизився через падіння цін світовий експорт продукції металургії – на 5% порівняно з попереднім роком, та експорт палива – на 3%. Зниженню цін на метали сприяли слабкий попит, достатня пропозиція і високі рівні запасів. Ціни на нафту сильно коливалися протягом року через різні геополітичні фактори. Зростання у 11% показав в 2013 р. світовий експорт інтегральних мікроелементів і електронних компонентів, 9% – експорт одягу, 8% – текстилю [7].

Як зазначає В. Сіденко [1], у ході розвитку глобальних ринків не спостерігається стійкого зростання ролі одних секторів економіки і зниження ролі інших. Процеси реструктуризації міжнародного обміну відбуваються хвилеподібно, коли деякі галузі можуть зростати на певних етапах настільки швидко, що настає перенасичення світових ринків їх продукцією і виникає спонтанна необхідність у структурній корекції для відновлення оптимальних галузевих структурних пропорцій. У ході світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. відбулася чергова хвиля (після глобального економічного спаду 2001–2002 рр.) цієї корекції, коли дещо знизилися частки палива і чорних металів, а також автомобільної продукції, випуск яких досі мав виключно високі темпи зростання. І навпаки, знову може зрости частка високотехнологічних ринків, на які сьогодні роблять ставку як на «локомотиви» виходу з кризи [1].

Виділімо основні тенденції розвитку світового товарного ринку в останні роки та фактори, які мали вплив та впливатимуть на ринок найближчим часом:

- Європейський Союз зазнав рецесії у 2012 р. (особливо гострої в зоні євро) та стагне у 2013–2014 рр. Останнім часом все більше експертів говорять про вкрай важке становище в єврозоні, одні зазначають,

Таблиця 2

Світовий товарний експорт за основними продуктивними групами, 2013 р. [7]

Вид продукції	Обсяг, млрд дол., 2013	Частка у світовій товарній торгівлі, %	Щорічні зміни, %				
			2000–2005	2005–2013	2011	2012	2013
Сільськогосподарська продукція	1745	9,5	9	9	22	-1	6
Паливо і продукція видобувної промисловості	3997	21,8	16	10	34	2	-3
Паливо	3258	17,8	17	11	37	5	-3
Продукція обробної промисловості	11848	64,7	9	6	15	0	3
Металургія	454	2,5	17	5	25	-8	-6
Хімічна промисловість	2001	10,9	14	8	17	-2	2
Оргтехніка та телекомунікаційне обладнання	1750	9,6	6	4	4	0	4
Автомобілебудування	1348	7,4	10	5	17	1	4
Текстильна промисловість	306	1,7	6	5	17	-3	8
Швейна промисловість	460	2,5	7	6	18	1	9

що в кращому випадку європейську економіку очікує ще 5 років стагнації, інші говорять навіть про «втрачене десятиріччя». Рецесія в ЄС мала значний вплив на обсяги торгівлі через велику частку ЄС у світовій торгівлі (близько 1/3 світової торгівлі товарами і послугами). Високий рівень безробіття в Єврозоні (близько 12% в 2013 р.) може виступати в якості гальма на попит у світовому імпорті протягом деякого часу. Нещодавній досвід США дає уявлення про те, скільки часу може знадобитися від піку рівня безробіття в США близько 10% в березні 2010 року, необхідно було більш ніж 3,5 роки для того, щоб рівень безробіття США знизився до 7%;

- зниження темпів зростання економік США, Японії, низький попит на імпорт, слабке зростання експорту в США і навіть його падіння в Японії у 2013 р. Заходи податково-бюджетного та грошово-кредитного стимулювання в Японії, відомі як «абеноміка» (економічна політика прем'єр-міністра Японії Сіндзо Абе) призвели до зниження темпів зростання економіки до 1,5% в 2013 р., а в другому кварталі 2014 р. Японія продемонструвала рецесію, найбільшу за останні 5 років (-7,3%). У цілому для розвинених країн зростання економік становило у 2013 р. лише 1,1%, порівняно з 1,3% у 2012 р. і 1,5% у 2011 р.;

- зростання волатильності фінансового ринку найбільш гостро відчувається у країнах з ринками, що формуються, для яких характерні великі дефіцити за рахунок поточних операцій, валютні кризи. Значно знецінилися у 2013 р. національні валюти по відношенню до долара в Індії, Аргентині, Туреччині, Індонезії, ПАР. У цілому відбулося падіння зростання ВВП у країнах, що розвиваються, та країнах СНД, а саме: 4,4% зростання в 2013 р. порівняно з 4,5% у 2012 р. та 5,7% у 2011 р. Громадянські конфлікти і територіальні суперечки в країнах Близького Сходу, Азії та Східній Європі, у тому числі анексія Росією Криму та конфлікт в Україні, підвищують геополітичне напруження;

- більш слабке, ніж очікувалося, зростання світового ВВП у першому півріччі 2014 р. та низький попит на імпорт, особливо природних ресурсів з Латинської Америки, вплинули на зниження економістами СОТ прогнозів щодо зростання світової торгівлі в 2014 р. до 3,1% (порівняно з квітневим прогнозом в 4,7%), та до 4,0% на 2015 р. (порівняно з попереднім прогнозом у 5,3%);

- торгівля «Південь-Південь», як і раніше, демонструє більш динамічні моделі і стає основним фактором для зростання міжнародної торгівлі в цілому [8]. За 2002–2012 рр. відбулося зростання частки торговельно-економічного діалогу «Південь-Південь» з 1/5 до 1/4 світовій торгівлі. Більшою мірою це зростання було обумовлено торгівлею паливом (через високі ціни у зазначений період та збільшення попиту в країнах, що розвиваються) та комунікаційним устаткуванням, виробництвом якого було переведено з розвинутих країн у ті, що розвиваються;

- уповільнення зростання економіки Китаю та вплив структурних зрушень в економіці країни на її основних торговельних партнерів. Зокрема, у перспективі структурні зрушення у складі ВВП Китаю від інвестицій і чистого експорту до збільшення споживання домашніх господарств можуть вплинути на розмір та склад китайського імпорту [8]. Після світової кризи стимулюючий пакет китайського уряду призвів до збільшення частки інвестицій у ВВП для підтримки стратегічних нових галузей промисловості, урбанізації, будівництва соціального житла, а також розвитку інфраструктури і високих техно-

логічних продуктів. Частка чистого експорту у ВВП знизилася з 8% в 2008 р. до 3,5% в основному в результаті різкого уповільнення темпів зростання експорту. Враховуючи великий розмір економіки Китаю, значні зрушення у складі торгового кошика можуть вплинути на світові ціни на сировинні товари та умови торгівлі для інших країн, особливо для країн-експортерів ресурсів з Африки;

- падіння цін на нафту від 115 дол. за барель влітку 2014 р. до менше ніж 65 дол. на початку грудня вплине (і вже впливає) на глобальну економіку, призведе до негайного шоку для росту ВВП країн-експортерів нафти та їх позицій на світовому товарному ринку. Геополітичні та економічні процеси можуть мати синергетичний ефект впливу на нафтові ціни. Експерти зазначають, що попит на енергоносії, що знижується, і надлишкова пропозиція на тлі активного розвитку проектів альтернативної енергетики та енергоефективності може призвести до падіння цін навіть до рівня 30-50 дол. за барель у 2015 р.;

- характерною особливістю торговельної політики країн світу під час економічної кризи та в посткризовий період була відсутність хвилі протекціонізму [5]. Замість цього і розвинуті країни, і ті, що розвиваються, застосували програми макроекономічних стимулів і низький рівень торговельних обмежень. Емпіричні дані свідчать про те, що членство в СОТ діє в якості стримуючого фактора для використання обмежувальних заходів у період кризи [5]. Крім того, для країн, що розвиваються, були доступні інші інструменти, які краще підходять для управління падінням попиту і макроекономічною нестабільністю. Мала місце, наприклад, скоординована відповідь з боку країн G-20 щодо макроекономічної політики і торгівлі, з їх зобов'язанням утримуватися від введення нових бар'єрів в торгівлі.

Подібні тенденції становлення механізмів скоординованої глобальної антикризової політики, що здійснюється при прямій участі глобальних регулюючих інститутів є характерними для сучасного етапу розвитку світового господарства. Починаючи з кризи 2008–2009 рр., ця тенденція обумовлює інституалізацію глобальних антициклічних механізмів за допомогою прийняття узгоджених глобальних принципів антикризової політики, які виробляються в рамках G-20, G-7, ООН і глобальних фінансових інститутів, а також формування нових регулюючих інститутів, таких як Рада фінансової стабільності, створена G-20 [1].

Серед цих принципів у тому числі такі, як необхідність тісної координації дій та недопущення односторонніх дій, що наносять шкоду іншим учасникам світової економіки; незастосування протекціонізму і забезпечення свободи руху товарів, послуг та інвестицій; забезпечення більшої керованості економічних процесів, формування нової етики бізнесу (зокрема, соціальної відповідальності корпорацій) тощо.

Різні країни чи регіони мають різний ступінь вразливості від кризи або її наслідків. Глобальну вразливість від торговельних потрясінь можна виміряти за допомогою розміру «торговельного шоку» для країни/регіону та його розміру у ВВП [9]. Розмір торговельного шоку вимірюється через падіння об'ємів експорту, викликаного різким скороченням світового попиту і зміною умов торгівлі (зміна середніх експортних цін відносно імпортних).

На рівні країни на вразливість від торговельних шоків впливає ступінь експортної спеціалізації. Найбільш сильно страждають від торговельних шоків країни з сильною концентрацією експорту в енергетичному секторі, оскільки вони відчувають сильні зміни

сприятливих умов торгівлі. На експортерів продукції обробної промисловості також значною мірою впливають торгові потрясіння, але вони стикаються переважно з негативними наслідками попиту. Вплив торговельних шоків на експортерів мінеральних ресурсів є менш сильним через те, що і ефект попиту, і ефект цін є значущим, але не таким важливим, як для попередніх груп [9].

За дослідженнями експертів ООН, торговельні шоки були значущими для більшості країн у періоди буму, кризи і одразу після кризи. Зокрема, для нетто-експортерів (і, відповідно, імпортерів) сировинних товарів і енергії величезні торговельні шоки в основному відображають широкі коливання в їх умовах торгівлі. Тим не менш останнім часом (2012–2013 рр.) і в короткостроковій перспективі (2014–2015 рр.) торгові потрясіння в основному зникають, залишаючись дуже незначними протягом прогнозного періоду [8].

Характерно, що країни з дефіцитом товарної торгівлі у докризовий період мають торговельні дефіцити і в 2013 р., і навпаки – для країн з позитивним балансом товарної торгівлі [8]. Рисунок 3 показує, що існує низка країн, які аж до 2013 р. мають хронічні дефіцити в балансі товарів. Для більшості країн, розташованих у південно-західному квадранті графіка, дефіцит зовнішньої торгівлі товарами склав більше 10% ВВП.

Прогнозована експертами ООН картина торгових шоків на 2014–2015 рр. припускає, що перспективи змін до істотних диспропорції у торгівлі товарами обмежені. Очікується, що країни, для яких був характерний дефіцит балансу товарів у 2013 р. і які розташовані ближче до діагональної лінії, не відчують покращень балансу товарів і в найближчій перспективі. Більшість з цих країн – це найменш розвинуті країни, малоефективні експортери сировинних товарів, чисті імпортери енергії і продовольства.

Рис. 3. Баланси товарної торгівлі країн, 2013 р. порівняно з 2004–2007 рр. [8]

Висновки з проведеного дослідження. Виходячи з проведеного аналізу, можна зробити такі висновки:

1. На низькі темпи зростання світової торгівлі в останні роки вплинуло поєднання таких чинників: низький попит на імпорт в розвинених країнах, по-

мірне зростання імпорту в країнах, що розвиваються, невеликі темпи зростання експорту як в розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються.

Слабкій динаміці міжнародної товарної торгівлі сприяють зatoryжний вплив рецесії в Євросоюзі, високий рівень безробіття в ЄС і особливо в зоні євро; сплески фінансової нестабільності в розвинених країнах та волатильність фінансових ринків у країнах, що розвиваються, особливо в деяких країнах з ринком, що формується; уповільнення зростання економіки Китаю; зростаюча взаємозалежність світової економіки та тривала геополітична напруженість. У вересні 2014 р. економісти СОТ погіршили прогноз зростання світової торгівлі у 2014 р. до 3,1% проти 4,7%, заявлених ними у квітні 2014 р. та у 2015 р. до 4% проти попереднього прогнозу в 5,3%.

2. Для запобігання руйнівних наслідків глобальних криз, отримання позитивних ефектів від глобалізації та ефективного включення у світове господарство кожна країна має враховувати глобальні принципи антикризової політики, розроблені ООН, G-20, G-7, а також глобальними фінансовими інститутами, при розробці власної стратегії та політики розвитку.

3. Глобальну вразливість від торгових потрясіннь можна виміряти за допомогою розміру «торговельного шоку» для країни/регіону та його частки у ВВП. Напрями подальших досліджень пов'язані з вивченням теоретико-методологічних підходів щодо оцінки та аналізу торговельних шоків, а також впливу глобальних шоків на торговельні баланси.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сиденко В. Модифікація мирової економіки под влиянием новейших факторов глобального трансформационного кризиса [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/ekukrr_2012_5_3.pdf.
2. Мазаракі А. Сучасні тенденції та чинники розвитку зовнішньої торгівлі України / А. Мазаракі, Т. Мельник // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2011. – № 2. – С. 5-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vknteu_2011_2_2.pdf.
3. Демина М.И. Глобализационные процессы в экономике: некоторые подходы и оценка их последствий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/globalizatsionnye-protsessy-v-ekonomike-nekotorye-podhody-i-otsenka-ih-posledstviy>.
4. Бобилева М.В. Динаміка розвитку світового економічного співробітництва у стратегічному вимірі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kibs.kiev.ua/images/new-408_Dinamika_rozvitku_svitovogo_ekonomichnogo_spvrobitnistva_u_strategichnomu_vimiri.pdf.
5. World trade report 2014. WTO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wto.org>.
6. World and regional export profiles 2013. WTO. October 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/world_region_export_13_e.pdf.
7. International trade statistics 2014. WTO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its_e.htm.
8. World Economic Situation and Prospects 2014. UN [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/archive.shtml>.
9. World Economic Vulnerability Monitor. UN/DESA [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/en/development/desa/policy/publications/wevm.shtml>.